

Warszawa, dnia 9.11.2017

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

Znak sprawy: ŻW.zz.870.167.2017-2

**Pan
Jarosław Sachajko
Przewodniczący Sejmowej Komisji Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

Szanowny Panie Przewodniczący

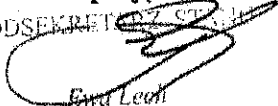
W związku z pismem z dnia 30 października br., znak RRW-0140-189-2017 przekazuję w załączeniu informację odnośnie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń (ASF).

Jednocześnie uprzejmie informuję, że przedmiotowy materiał został wysłany pocztą elektroniczną na adres: krrw@sejm.gov.pl.

Z poważaniem

z up.
Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PODSEKRETARZ STANU

Ewa Lech

Akceptuję:
PODSEKRETARZ

Ewa Lech

Warszawa, dnia .11.2017 r.

Informacja odnośnie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń (ASF)

Sytuacja epizootyczna w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń (ASF) w Polsce, od ostatniego posiedzenia Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przedstawia się następująco.

Do dnia 6 listopada br. stwierdzono na terytorium Polski łącznie 103 ogniska ASF u świń (w tym 80 ognisk w 2017 r.). Wszystkie powyższe ogniska wystąpiły na obszarach objętych restrykcjami w związku z ASF, określonych w załączniku do decyzji wykonawczej Komisji nr 2014/709/UE, w następujących województwach:

- podlaskie – 16 ognisk: w powiecie grajewskim 3 ogniska ASF (2 w gm. Radziłów i 1 w gm. Rajgród), w powiecie monieckim 8 ognisk ASF (1 w gm. Trzcianne, 2 w gm. Mońki i 5 w gm. Goniądz), w powiecie łomżyńskim 1 ognisko (w gm. Jedwabne), w powiecie siemiatyckim 3 ogniska ASF (w gm. Siemiatycze, Nurzec Stacja, Mielnik), w powiecie augustowskim 1 ognisko ASF (w gm. Lipsk);
- mazowieckie – 6 ognisk: w powiecie łosickim 3 ogniska ASF (1 w gm. Platerów i 2 w gm. Sarnaki), w powiecie siedleckim 3 ogniska ASF (2 w gm. Korczew i 1 w gm. Paprotnia);
- lubelskie – 58 ognisk: w powiecie białskim 42 ogniska ASF (1 w gm. Rokitno, 1 w gm. Konstantynów, 4 w gm. Leśna Podlaska, 2 w gm. Zalesie, 1 w gm. Sławatycze, 2 w gm. Piszczac, 4 w gm. Janów Podlaski, 5 w gm. Biała Podlaska, 5 w gm. Terespol, 17 w gm. Międzyrzec Podlaski), w powiecie radzyńskim 8 ognisk ASF (w gm. Kąkolewnica), w powiecie włodawskim 5 ognisk ASF (w gm. Włodawa 3 i w gm. Hanna 2), w powiecie parczewskim 3 ogniska ASF (w gm. Podedwórze).

Siedemdziesiąt pięć ognisk ASF stwierdzono w gospodarstwach utrzymujących od jednej do kilkudziesięciu sztuk świń, trzy ogniska w gospodarstwach liczących powyżej 100 sztuk świń i dwa ogniska w gospodarstwach utrzymujących powyżej 1 000 sztuk świń.

We wszystkich gospodarstwach, w których zostały wyznaczone ogniska ASF, podjęto czynności związane z likwidacją choroby – zabito i zutylizowano wszystkie świnię, zniszczeniu lub unieszkodliwieniu poddano pasze, ściółkę oraz inne przedmioty, które mogły zostać skażone, a nie mogły zostać skutecznie oczyszczone i odkażone. Wykonano czynności mycia i odkażania pomieszczeń, w których przebywały świnię, środków transportu używanych do transportu świń lub ich tusz oraz sprzętu.

Do dnia 6 listopada 2017 r., zgodnie z decyzjami administracyjnymi właściwych miejscowo

powiatowych lekarzy weterynarii, wygaszono 6 ognisk w woj. mazowieckim, 15 ognisk w woj. podlaskim oraz 50 ognisk w woj. lubelskim.

W odniesieniu do przypadków ASF u dzików, do 6 listopada br. stwierdzono na terytorium Polski łącznie 572 przypadki ASF u dzików (w tym 409 w 2017 r.). Wśród stwierdzonych od września br. przypadków, kilka odnotowano na obszarach, na których dotychczas nie stwierdzano choroby u dzików, tj.:

- 1 września br. wystąpił pierwszy przypadek ASF u dzika w gminie Radzyń Podlaski w powiecie radzyńskim.
- 14 września br. wystąpił pierwszy przypadek ASF u dzika w powiecie sejneńskim (gm. Krasnopol),
- 28 września br. wystąpił pierwszy przypadek ASF u dzika w powiecie augustowskim (gm. Bargłów Kościelny).

W związku ze zmieniającą się sytuacją epizootyczną dotyczącą ASF, zmianom uległ również załącznik do decyzji wykonawczej KE 2014/709/UE, określający obszary objęte restrykcjami w związku z występowaniem ASF w niektórych Państwach Członkowskich, w tym w Polsce (ostatnio dokonana zmiana w dniu 11 października 2017r. – decyzja wykonawcza Komisji nr 2017/1850/UE).

W kwestii odszkodowań, w województwie mazowieckim, w przypadku dwóch gospodarstw, w których wykryto ASF, właściwy powiatowy lekarz weterynarii odmówił przyznania odszkodowania za zabite świnie, uzasadniając to stwierdzonymi nieprawidłowościami w zakresie identyfikacji i rejestracji świń.

W województwie podlaskim w siedmiu gospodarstwach właściwi powiatowi lekarze weterynarii odmówili przyznania odszkodowania za zabite świnie, uzasadniając to stwierdzeniem następujących nieprawidłowości: niedopełnienie przez posiadacza świń obowiązku zgłoszenia podejrzenia występowania choroby zakaźnej zwalczanej z urzędu, a także utrzymywanie w gospodarstwie świń nieznanego pochodzenia, zakupionych z pominięciem spełnienia wymagań weterynaryjnych.

W województwie lubelskim właściciele dwudziestu trzech gospodarstw, w których wyznaczono ogniska ASF otrzymali decyzje właściwych powiatowych lekarzy weterynarii o odmowie przyznania odszkodowania. Decyzje te właściwi powiatowi lekarze weterynarii uzasadnili stwierdzonymi nieprawidłowościami w zakresie: identyfikacji i rejestracji świń, bioasekuracji oraz handlu świniami z pominięciem wymagań weterynaryjnych.

W związku z faktem, że na terenie powiatu białskiego (woj. lubelskie) i siedleckiego (woj. mazowieckie) nie wszystkie gospodarstwa, w których stwierdzono ogniska ASF, otrzymały decyzję właściwego miejscowo wojewódzkiego lekarza weterynarii o przyznaniu lub odmowie przyznania odszkodowania, Główny Lekarz Weterynarii pismem z dnia 6 listopada 2017 r. polecił ostateczne

załatwienie sprawy w powyższym zakresie do końca bieżącego tygodnia.

Dodatkowo w załączeniu przekazuję tabelę z danymi dotyczącymi stanu realizacji III edycji programu bioasekuracji, a także informacje na temat stanu realizacji odstrzału sanitarnego dzików.

Realizowane działania w odniesieniu do ASF

W sposób ciągły prowadzona jest redukcja populacji dzików w ramach planowej gospodarki łowieckiej na terenie całego kraju oraz dodatkowo w ramach odstrzału sanitarnego dzików, na obszarach, na których występuje ASF lub które są bezpośrednio zagrożone jego wystąpieniem. Według stanu na dzień 6 listopada br. w ramach tego odstrzału odstrzelono 6499 dzików z 10187 zaplanowanych do pozyskania, w tym 3039 samic.

Ponadto, Główny Lekarz Weterynarii we współpracy z wojewódzkimi lekarzami weterynarii oraz Grupą Ekspertów ds. ASF opracował „Strategię obniżania populacji dzików na terytorium Polski w związku z występowaniem ASF”. Po zatwierdzeniu ww. strategii w dniu 28 czerwca 2017 r., na VI posiedzeniu Grupy Zadaniowej ds. łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń, w dniu 4 lipca br. została ona przekazana do stosowania terenowym organom Inspekcji Weterynaryjnej.

Prowadzone są również intensywne akcje poszukiwania i bezpiecznej likwidacji zwłok padłych dzików na terenach występowania ASF i terenach bezpośrednio zagrożonych wystąpieniem choroby. Zarząd Główny Polskiego Związku Łowieckiego polecił łowczym okręgowym zredukowanie do dnia 30 listopada br., populacji dzików na terenie położonym na wschód od Wisły do poziomu 0,1 osobnika/km² oraz maksymalnie wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, a w pozostałej części kraju do poziomu 0,5 osobnika/km².

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 kwietnia 2015 r. w sprawie wprowadzenia „Program bioasekuracji mającego na celu zapobieganie szerzeniu się afrykańskiego pomoru świń” na lata 2015-2018 (Dz. U. poz. 517, z późn. zm.) posiadacze zwierząt utrzymujący świnie na obszarze, gdzie realizowany jest program bioasekuracji mogli złożyć w określonym w programie terminie oświadczenie, że gospodarstwo nie spełni wymagań określonych w programie bioasekuracji.

W takim przypadku:

- 1) powiatowy lekarz weterynarii, po przeprowadzeniu kontroli w gospodarstwie, wydawał decyzję nakazującą zabicie świń utrzymywanych w gospodarstwie lub poddanie ich ubojowi oraz zakazującą wprowadzania do gospodarstwa i utrzymywania w nim zwierząt z gatunków wrażliwych przez okres obowiązywania programu, tj. do 31 grudnia 2018 r.;
- 2) posiadaczowi świń przysługuje:

- odszkodowanie za zabite lub poddane ubojowi zwierzęta, wypłacane przez powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce położenia gospodarstwa,
- rekompensata za nieprzerwane nieutrzymywanie świń w gospodarstwie, przyznawana w drodze decyzji kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, właściwego ze względu na miejsce położenia gospodarstwa.

Odszkodowanie przysługuje w wysokości wartości rynkowej zwierzęcia. Wartość rynkową zwierzęcia określa się na podstawie średniej z 3 kwot oszacowania przyjętych przez powiatowego lekarza weterynarii oraz 2 rzeczoznawców wyznaczonych przez tego lekarza z prowadzonej przez niego listy rzeczoznawców. W przypadku zwierzęcia poddanego ubojowi, którego mięso jest zdadne do spożycia przez ludzi, odszkodowanie pomniejsza się o kwoty uzyskane ze sprzedaży mięsa i ubocznych produktów zwierzęcych pozyskanych od tego zwierzęcia.

Wysokość rekompensaty oblicza się na podstawie iloczynu średniej rocznej liczby zwierząt z gatunków wrażliwych utrzymywanych w gospodarstwie w roku kalendarzowym poprzedzającym rok złożenia przez posiadacza zwierząt oświadczenia i stawki za zwierzę dla danego gatunku zwierząt (art. 57g).

Rekompensatę, na wniosek posiadacza zwierząt, przyznaje w drodze decyzji kierownik biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwy ze względu na miejsce położenia gospodarstwa. W decyzji kierownik biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa ustala wysokość rekompensaty.

Rekompensatę przyznaje się za okres obowiązywania programu bioasekuracji.

Średnią roczną liczbę zwierząt ustala się, jako iloraz sumy liczby zwierząt z gatunków wrażliwych utrzymywanych w gospodarstwie w ostatnim dniu każdego miesiąca roku kalendarzowego poprzedzającego rok złożenia przez posiadacza zwierząt oświadczenia o niespełnieniu wymagań określonych w programie bioasekuracji. Jednocześnie średnią roczną liczbę zwierząt ustala się na podstawie danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich oznakowanych, o którym mowa w przepisach o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt. W przypadku posiadacza zwierząt utrzymującego nie więcej niż jedną swinie, z przeznaczeniem na własne potrzeby, średnia roczna liczba zwierząt wynosi 1.

Stawkę za zwierzę określa, w drodze rozporządzenia, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi biorąc pod uwagę przewidywany okres obowiązywania programu bioasekuracji, długość cyklu produkcyjnego, średnią cenę rynkową zwierząt danego gatunku oraz liczbę zwierząt z gatunków wrażliwych, za które będą przyznane rekompensaty.

Obecnie stawka określona została w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 września 2015 r. w sprawie rekompensat za nieprzerwane nieutrzymywanie świń w gospodarstwie (Dz. U. poz. 1435, z późn. zm.).

Na bieżąco prowadzona jest również akcja informacyjna. Rolnicy są informowani o wymaganiach weterynaryjnych, które należy spełnić na obszarach objętych restrykcjami w związku z ASF. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa czy też Agencja Rynku Rolnego oraz Inspekcja Weterynaryjna przekazują informacje posiadaczom świń na bieżąco. Inspekcja Weterynaryjna realizuje działania w ramach akcji informacyjnej, m. in. poprzez kolportowanie ulotek informacyjnych i organizowanie szkoleń. Komunikaty i informacje umieszczane są również na stronach internetowych granicznych, wojewódzkich i powiatowych inspektoratów weterynarii oraz na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii, gdzie informacje dotyczące ASF, w tym informacje dotyczące bioasekuracji gospodarstw, mają charakter wiodący.”

Ogrodzenie na wschodniej granicy RP.

Wobec trwałego, intensywnego naporu wirusa afrykańskiego pomoru świń, spowodowanego dramatyczną sytuacją epizootyczną za wschodnią granicą Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącego istotne zagrożenie dla gospodarki narodowej, w dniu 5 lipca 2017 r. Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów zarekomendował budowę zapory przeciwko chorym dzikom na wschodniej granicy kraju. Jednocześnie, podczas posiedzenia Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, w dniu 19 lipca 2017 r., zapadła decyzja o budowie ogrodzenia na granicy Polski z Republiką Białorusi i Ukrainą.

Postanowieniem nr 4/2017, z dnia 31 sierpnia 2017 r., Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi powołał Grupę Roboczą ds. przygotowania analizy ekonomicznej kosztów budowy i utrzymania a także efektywności ogrodzenia zabezpieczającego przed migracją dzików^[1]. Zgodnie z §2, do zadań grupy należy przygotowanie i przedstawienie Przewodniczącemu Międzyresortowego Zespołu pisemnej analizy ekonomicznej kosztów budowy, utrzymania i efektywności ogrodzenia zabezpieczającego przed migracją dzików, które miałyby powstać wzdłuż granicy Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Białorusi i Ukrainą, wraz z propozycją dalszych działań wynikających z ww. analizy.

Obecnie prace nad przedmiotową analizą ekonomiczną są na wysokim stopniu zaawansowania i zostaną niebawem ukończone.

Należy zauważyć, że wzniesienie ogrodzenia jest jedną z propozycji rozwiązań w zakresie prewencji, ograniczania rozprzestrzeniania się ASF u dzików w Polsce, a tym samym ochrony stad trzody chlewnej. Głównym celem wzniesienia tej bariery ma być zapobieganie przechodzeniu dzików zakazonych wirusem ASF z Białorusi i Ukrainy na terytorium Polski.

[1] Postanowienie Nr 4/2017 Przewodniczącego Międzyresortowego Zespołu ds. łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń z dnia 31.08.2017 r. w sprawie powołania grupy roboczej ds. przygotowania analizy ekonomicznej kosztów budowy i utrzymania a także efektywności ogrodzenia zabezpieczającego przed migracją dzików

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
KRZYSZTOF KWIATKOWSKI

KRR.0040.183.2017

Warszawa, dnia 1 grudnia 2017 r.

Pan
Jarosław Sachajko
Przewodniczący
Sejmowej Komisji
Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Przewodniczący,

W związku z pismem z dnia 30 listopada 2017 r. znak RRW-015-230-2017, Najwyższa Izba Kontroli przedstawia informację na temat wstępnych wyników kontroli pt. „Realizacja programu bioasekuracji jako element zwalczania afrykańskiego pomoru świń”.

Z wyrazami osobistego szacunku

Załącznik: 1

WPLYWKO

do Kancelarii

RRW

dnia 5.12.17r. RRW-015-230/17 (2)

podpis

R

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Informacja o wstępnych wynikach kontroli pt. „Realizacja programu bioasekuracji jako element zwalczania afrykańskiego pomoru świń”

Wobec narastającej liczby przypadków afrykańskiego pomoru świń w woj. podlaskim, w kwietniu 2015 r. wprowadzono program bioasekuracji, mający na celu zapobieganie szerzeniu się wirusa ASF u świń utrzymywanych w gospodarstwach położonych na obszarze objętym programem. Założono, iż cel programu zostanie osiągnięty, jeśli na obszarze tym świnię będą utrzymywane wyłącznie w gospodarstwach o najwyższym poziomie bioasekuracji i w konsekwencji nastąpi zminimalizowanie ryzyka introdukcji wirusa ASF do gospodarstwa.

Kontrola została podjęta z inicjatywy własnej NIK i ujęta w planie pracy Najwyższej Izby Kontroli na 2017 r.

Istotą kontroli NIK było ustalenie, czy zostały osiągnięte cele programu bioasekuracji na powyższym obszarze oraz czy prawidłowo dokonano wydatków ze środków publicznych na jego realizację.

Kontrolą objęto realizację programu bioasekuracji wyłącznie na obszarze 23 gmin w pięciu powiatach województwa podlaskiego w okresie od 28 kwietnia 2015 r. do 30 czerwca 2017 r.

Kontrole w 13 jednostkach przeprowadzili Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Delegatura NIK w Białymstoku. Były to: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Główny Inspektorat Weterynarii, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Białymstoku, pięć inspektoratów weterynarii i pięć biur Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w powiatach: augustowskim, białostockim, hajnowskim, sejneńskim i sokólskim.

Wyniki kontroli wykazały, że główny cel programu nie został osiągnięty. Nie doprowadzono bowiem do sytuacji, by na obszarze kontrolowanym świnię były utrzymywane w gospodarstwach o najwyższym stopniu bioasekuracji.

W kontroli stwierdzono, że już w dacie wprowadzenia program nie mógł być skutecznie realizowany. Nie uwzględniono bowiem skutków wynikających z rozdrobnionej struktury stad świń oraz liczby gospodarstw. W ponad 90% stad utrzymywano od 1 do 50 sztuk świń. Zastosowanie w tych gospodarstwach koniecznych zabezpieczeń przeciwepidemicznych było ekonomicznie nieuzasadnione i w praktyce nie realizowane. Modernizacja gospodarstw w tym zakresie była znikoma. Posiadacze stad świń złożyli 46 wniosków o refundację wydatków na łączną kwotę 90,7 tys. zł. Stanowiło to zaledwie 3,2% gospodarstw utrzymujących świnię.

Przyjęte w programie zasady nie pozwalały na wydawanie decyzji administracyjnych nakazujących likwidację stada nawet w przypadkach rażących naruszeń określonych przepisami prawa wymogów bioasekuracji.

Decyzje nakazujące ubój zwierząt były wydawane głównie w przypadkach, gdy właściciele gospodarstw złożyli oświadczenia o niespełnianiu wymogów właściwego zabezpieczenia. Skutkiem przyjęcia takiego rozwiązania było zlikwidowanie zaledwie 379 (26%) stad świń, podczas gdy około 90% gospodarstw, jak wynikało z kontroli Inspekcji Weterynaryjnej przeprowadzonej przed wprowadzeniem programu, nie było właściwie zabezpieczonych przeciwpizootycznie.

Główny Lekarz Weterynarii nie przeprowadzał kontroli prawidłowości weryfikacji zabezpieczeń przeciwpizootycznych dokonanych przez powiatowych lekarzy weterynarii. Sprawowanie nadzoru w tym zakresie sprowadzało się do przyjmowania od powiatowych lekarzy weterynarii informacji o uznawaniu gospodarstw za spełniające najwyższy stopień bioasekuracji, pomimo że liczba likwidowanych stad wskazywała na niepełną realizację celów programu. Stwarzało to iluzoryczne poczucie zabezpieczenia przez zakażeniami, czego dowodem było wystąpienie ASF w gospodarstwie uznanym za spełniające wszelkie wymogi bioasekuracji.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie określił metod i sposobu oceny stopnia realizacji programu. Instrumenty te umożliwiłyby wczesne podjęcie działań naprawczych pozwalających na pełniejszą realizację celów programu.

W czterech z pięciu skontrolowanych biur powiatowych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nierzetelnie prowadzono ewidencję podmiotów utrzymujących świnie, a we wszystkich skontrolowanych powiatowych inspektoratach weterynarii nieprawidłowe były rejestry podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z utrzymywaniem świń w gospodarstwach.

Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie naliczania i wypłaty środków za likwidowane stada świń w ramach programu bioasekuracji. W latach 2015–2017 (I półrocze) łączne wydatki poniesione na realizację programu bioasekuracji wyniosły 4.029,8 tys. zł. Średni koszt likwidacji jednej świni wyniósł 592,6 zł.

Wydatki poniesione z budżetu IW w związku z realizacją programu bioasekuracji wyniosły łącznie 1.059,0 tys. zł, w tym 796 tys. zł wydatkowano w pięciu powiatowych inspektoratach weterynarii.

W latach 2015–2016 wpłynęło do ARiMR 275 wniosków o udzielenie rekompensat za nieprzerwane nieutrzymywanie świń. Maksymalny limit wydatków z budżetu państwa na ten cel został określony w skwocie 2.050,3 tys. zł na 2015 r. i 3.658,5 tys. zł na 2016 r. Środki na ten cel wykorzystano odpowiednio w 37% (758,8 tys. zł) i 27,6% (1.010,5 tys. zł).

Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że program był realizowany w warunkach niedoborów kadrowych Inspekcji Weterynaryjnej. Zadania wynikające z programu bioasekuracji w skontrolowanych powiatowych inspektoratach weterynarii realizowało 17 lekarzy PIW i 116 urzędowych lekarzy wyznaczonych przez powiatowych lekarzy weterynarii. W okresie objętym kontrolą w tych

inspektoratach zwiększono liczbę etatów o cztery, a zatrudnienie wzrosło o trzy osoby. W jednym z PIW nie utworzono nowego stanowiska z uwagi na brak zgłoszeń do pracy. Z kolei w innym PIW z kontroli gospodarstw wyłączono urzędowych lekarzy weterynarii ze względu na możliwość przeniesienia przez nich ASF do innych podmiotów.

W wystąpieniach pokontrolnych NIK sformułowała 19 wniosków. Do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wystąpiliśmy o rozważenie wprowadzenia zmian w programie bioasekuracji umożliwiających likwidację stad świń każdorazowo w przypadku stwierdzenia niespełniania wymaganych zabezpieczeń przeciwpizootycznych, a do Głównego Lekarza Weterynarii o wzmocnienie nadzoru nad działaniami Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie sposobu realizacji programu bioasekuracji.

W dniu 29 listopada 2017 r. w Najwyższej Izbie Kontroli odbył się panel dyskusyjny na temat bioasekuracji gospodarstw w związku z narastającym zagrożeniem afrykańskim pomorem świń. Udział w niej wzięli przedstawiciele organizacji rolniczych i samorządu rolniczego z rejonu Podlasia, Pracodawców Producentów Trzody Chlewnej, organizacji reprezentujących przemysł mięsny i przetwórczy, a także Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Głównego Inspektoratu Weterynarii, Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach, Krajowej Izby Lekarsko – Weterynaryjnej i Polskiego Związku Łowieckiego.

Wyniki dyskusji wskazały, że problem rozszerzania się w Polsce afrykańskiego pomoru świń dotyczy nie tylko sfery ekonomicznej gospodarstw rolnych i zakładów przemysłu mięsnego, ale obejmuje także sferę społeczną oraz wpływa na wizerunek Polski na arenie międzynarodowej. Z końcem listopada nastąpił „przeskok” choroby o ponad 100 km i zakażenia u dzików wystąpiły już po lewej stronie Wisły. Znacznie wzrosło zagrożenie ASF. Rozprzestrzenienie się choroby w zachodniej części kraju grozi niemal całkowitą likwidacją chowu świń, zamknięciem rynków, na które dziś polskie firmy mogą eksportować, takie jak: Kanada, USA, Hongkong, a także wysoce prawdopodobnym zamknięciem wspólnego rynku UE dla polskich produktów. W związku tym potencjalne straty są trudne do oszacowania lecz bardzo wysokie. W przypadku wystąpienia zakażeń na obszarze całego kraju wydatki jedynie na likwidację stad świń mogą sięgnąć około 10 mld zł. Kolejne skutki to straty w wyniku wstrzymania eksportu, utraty miejsc pracy, bankructw gospodarstw, przedsiębiorstw i tym samym pauperyzacja dużej grupy społeczeństwa. Prawdopodobny jest również wzrost cen detalicznych w związku z koniecznym importem wieprzowiny.

Środowisko naukowe podkreśliło, że w chwili obecnej dysponujemy metodami diagnostycznymi pozwalającymi na szybkie stwierdzenie zakażeń ASF. Istnieje zatem możliwość natychmiastowego zbadania, czy wokół ogniska choroby zakażone są inne stada i tym samym podjęcie decyzji o likwidacji lub dalszym utrzymaniu i sprzedaży zwierząt.

Wieloaspektowy charakter ASF wskazuje, że w zwalczanie tej choroby poza resortem rolnictwa powinny zostać zaangażowane także inne ministerstwa oraz lokalne samorządy. Wsparciem zarówno kadrowym jak i finansowym powinna być objęta Inspekcja Weterynaryjna, bezpośrednio odpowiedzialna za zwalczanie ASF w stadach świń.

W maju 2017 r. Światowa Organizacja Zdrowia Zwierząt (OIE) przyjęła regulację która stanowi, że jeżeli w kraju przez co najmniej 12 miesięcy nie występują ogniska w stadach świń, a ASF występuje tylko u dzików, to ten kraj administracyjnie można uznać za wolny od ASF u świń. Należy przyjąć także założenie, że ze względu na brak możliwości całkowitej eliminacji dzików, wirus ASF w środowisku będzie się utrzymywał przez dziesięciolecia. Niezbędna jest zatem pełna bioasekuracja wszystkich stad świń w Polsce i maksymalne ograniczenie obecności wirusa w środowisku poprzez radykalne zmniejszenie populacji dzików.

Zdaniem Instytutu Weterynarii w Puławach solidnie zabezpieczone przeciwepizootycznie gospodarstwa, jak do tej pory, nie zostały zainfekowane wirusem. Podejmowane działania powinny wyprzedzać skutki choroby. Na przykład dziki powinny być likwidowane w promieniu co najmniej 50 km od miejsca wystąpienia zakażenia. Elementem walki z ASF jest również odstrzał loch dzików, systematyczne zbieranie padliny i „patrochów” oraz ich utylizacja, a także stosowanie bioasekuracji na obszarach, gdzie dotychczas nie stwierdzono obecności wirusa. Wskazuje się też, że wybuch pomoru w stadzie jednosztukowym ma takie same konsekwencje, jak wybuch pomoru w stadzie dziesięcioletnim.

Szacuje się także, że koszty bioasekuracji we wszystkich stadach świń w Polsce byłyby niższe niż likwidacja skutków pomoru. W stadach małych, których właściciele, z różnych względów nie chcą lub nie mogą wprowadzić zasad bioasekuracji należałoby administracyjnie zlikwidować utrzymywane świnię.

Wyniki panelu wskazują, że w celu opanowania ASF w Polsce niezbędne wydaje się:

1. Scentralizowanie zarządzania w zwalczaniu tej choroby.
2. Zdecydowana i szybka redukcja pogłowia dzików na obszarze całego kraju do poziomu, przy którym następuje wygaszanie obecności wirusa w środowisku.
3. Bezwzględne egzekwowanie zasad bioasekuracji w stadach świń na obszarze całego kraju.
4. Kadrowe i finansowe wzmocnienie Inspekcji Weterynaryjnej.
5. Wystąpienie do Komisji Europejskiej z wnioskiem o zmniejszenie restrykcji przepisów sanitarnych w strefach zapowietrzonych i zagrożonych, w związku z możliwością szybkiej i skutecznej diagnostyki zwierząt.

Dzięki temu ryzyka dotyczące skali produkcji świń, możliwości eksportowych wieprzowiny oraz wiarygodności Polski na rynkach krajów trzecich, a także napięcia społeczne mogłyby zostać zminimalizowane.

Warszawa, dnia grudnia 2017 r.

Opracowano w Departamencie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

